

הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוֶה פָּרַק בּו

א. שְׁטַר שְׁפָתוֹב בְּכָל לְשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב אִם הָיָה עָשׂוּי כְּתָקוֹן שְׁטָרֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁאִינֵן יְכוּלִין לְהַזְדִּיף וְלֹא לְהוֹסִיף וְלֹא לַגְרֹעַ, וְהָיוּ עֲדָיו יִשְׂרָאֵלִיִּים, וְיִוָּדְעִין לְקָרוֹתוֹ הָרִי זֶה כָּשֶׁר, וְגוֹבִיֵן בּוּ מִן הַמְשַׁעֲבָדִין.

ב. אֲבָל כָּל הַשְּׁטָרוֹת שְׁחוֹתְמִיָּהֶן גּוֹיִים הָרִי אֵלֹו פְּסוּלִין, חוּץ מִשְׁטָרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר וּשְׁטָרֵי חוֹב: וְהוּא שִׁיתֵּן הַמַּעוֹת בְּפָנֵיהֶם, וַיִּכְתְּבוּ בַשְּׁטָר בְּפָנֵינוּ מָנָה פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי כֶּךָ וְכֶךָ דְּמֵי הַמְכָּר אוֹ מַעוֹת הַחוֹב. וְהוּא שִׁיָּהִיו עָשׂוּיִין, בְּעֶרְפָּאוֹת שְׁלָהֶם; אֲבָל בְּמָקוֹם קְבוּץ פְּלִילִיָּהֶן בְּלֹא קִיּוֹם הַשּׁוֹפֵט שְׁלָהֶם, לֹא יוֹעִילוּ כְּלוּם.

ג. וְכֵן צָרִיכִין עֲדֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיעִידוּ עַל אֵלֹו הַגּוֹיִים שֶׁהֵן עֲדֵי הַשְּׁטָר, וְעַל זֶה הַשּׁוֹפֵט שְׁלָהֶן שְׁקִים עֲדוּתָן, שְׁאִינֵן יְדוּעִין בְּקִבְלַת שַׁחַד. וְאִם חָסְרוּ שְׁטָרֵי הַגּוֹיִים דְּבָר מִכָּל אֵלֹו, הָרִי הֵן כְּחָרָס.

ד. וְכֵן שְׁטָרֵי הוֹדָאוֹת וּמִתְנֻנוֹת וּפְשָׁרוֹת וּמַחִילוֹת, שֶׁהֵן בְּעֲדִים שְׁלָהֶן אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ בִּהֵן כָּל הַדְּבָרִים שְׁמַנִּינוּ, הָרִי הֵן כְּחָרָס. וְהוּרֹו רְבוּתִי, שְׁאִפְלוּ שְׁטָרֵי חוֹב שְׁלָהֶן שְׁנַתְּנוּ הַמַּעוֹת בְּפָנֵיהֶם פְּסוּלִין, וְלֹא הַכְּשִׁירוּ אֵלֹא שְׁטָרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר שְׁנַתְּנוּ הַמַּעוֹת בְּפָנֵיהֶם; וְאִין אֲנִי מוֹדָה בְּזֶה.

ה. אִם לֹא יָדְעוּ דִּינֵי יִשְׂרָאֵל לְקָרוֹת שְׁטָר זֶה שְׁנַעֲשֶׂה בְּעֶרְפָּאוֹת שְׁלַגּוֹיִים נוֹתְנֹו לְשֵׁנֵי גּוֹיִים זֶה שְׁלֹא בְּפָנֵי זֶה, וְקוֹרִין לוֹ, שְׁנַמְצָא כָּל אֶחָד מֵהֵן כְּמַסִּיחַ לְפִי תָמוּ, וְגוֹבָה בּוּ מִבְּנֵי חוּרִין. אֲבָל אִין טוֹרְפִין בּוּ, מִפְּנֵי שְׁאִין לוֹ קוֹל, שֶׁהָרִי לֹא יָדְעוּ הַלְקוּחוֹת בְּמָה שְׁנַעֲשֶׂה בַּגּוֹיִים.

ו. שְׁטָר שְׁעֲדָיו גּוֹיִים שְׁמַסְרוּ הַלוֹוֶה לִיד הַמַּלְוֶה, אוֹ הַמוֹכֵר לִיד הַלּוֹקָח, בְּפָנֵי שְׁנֵי עֲדִים מִיִּשְׂרָאֵל אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ עָשׂוּי בְּעֶרְפָּאוֹת שְׁלָהֶן, וְאִין בּוּ כָּל הַדְּבָרִים שְׁמַנִּינוּ הָרִי זֶה גּוֹבָה בּוּ מִבְּנֵי חוּרִין: וְהוּא שִׁיָּהִיו הָעֲדִים שְׁמַסְרוּ בְּפָנֵיהֶם, יוֹדְעִין לְקָרוֹתוֹ וְקִרְאוּהוּ כְּשְׁמַסְרוּ, וַיְהִיָּה כְּתָקוֹן שְׁטָרֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁאִינוּ יְכוּלִין לְהַזְדִּיף וְלֹא לְהוֹסִיף בּוּ וְלֹא לַגְרֹעַ. וְלָמָּה לֹא יִגָּבֶה בּוּ מִן הַמְשַׁעֲבָדִים, מִפְּנֵי שְׁאִין לוֹ קוֹל.

ז. תְּקוּן שְׁטָרֵי יִשְׂרָאֵל כֶּךָ הוּא: כָּל הַשְּׁטָרוֹת כָּלָן, צָרִיף שִׁיחֲזוֹר מִעֲנִינוּ שְׁלִשְׁטָר בְּשֹׁטָה אַחֲרוֹנָה לְפִי שְׁאִין לְמִדִּין מִשְׁטָה אַחֲרוֹנָה, שְׁמָא הָיוּ הָעֲדִים מְרַחֲקִין מְגוּפּוֹ שְׁלִשְׁטָר בְּכַדֵּי שֹׁטָה, וּבָא זֶה הַמְזִיף, וְכָתַב בְּאוֹתוֹ הַרוּחַ שֹׁטָה זֶה.

ח. עֲדִים שֶׁהָיוּ מְרַחֲקִין מִן הַכְּתָב שְׁתֵּי שְׁטִין, פְּסוּל; פְּחוֹת מִכָּאֵן, כָּשֶׁר. שְׁתֵּי שְׁטִין שְׁאִמְרוּ בְּכָתֵב יְדֵי עֲדִים, וְלֹא בְּכָתֵב יְדֵי סוֹפֵר: שְׁכָּל הַמְזִיף אִינוּ הוֹלֵךְ אַחֵר הַסּוֹפֵר, אֵלֹא אַחֵר הָעֲדִים. וּשְׁתֵּי שְׁטִין אֵלֹו הֵן וּשְׁנֵי אֲוִירִין שְׁלָהֶן, כְּגוֹן לָמַד עַל גֹּב כָּף.

ט. הָיוּ הָעֲדִים מְרַחֲקִין מִן הַכְּתָב יָתֵר עַל שְׁתֵּי שְׁטִין, וְהָיָה כָּל הַרוּחַ שְׁבִין הַכְּתָב וְהָעֲדִים מְלֹא בְּעֲדִים פְּסוּלִין אוֹ קְרוֹבִים הָרִי זֶה כָּשֶׁר, שֶׁהָרִי אִינוּ יְכוּלִין לְהַזְדִּיף. וְאִם מְלֹאָהוּ בְּשָׁרִיטוֹת שְׁלִדָּיו פְּסוּל, שְׁמָא הָעֲדִים עַל הַשְּׁרִיטוֹת חָתְמוּ לֹא עַל גּוּפוֹ שְׁלִשְׁטָר.

י. הָיָה הַשְּׁטָר כָּלּו עִם עֲדָיו בְּשֹׁטָה אַחַת, הָרִי זֶה כָּשֶׁר. הָיָה הַשְּׁטָר בְּשֹׁטָה אַחַת, וְהָעֲדִים בְּשֹׁטָה שְׁנִיָּה פְּסוּל: שְׁמָא אֵלֹו

העדים היו מרחקין מן השטר הפשר שטה אחת, וחתך כל השטר וכתב זה השטר באותה השטה; ונמצאו אלו העדים חותמין עליה.

יא. וכן אם היה השטר ושני עדים בשטה אחת, ושני עדים אחרים בשטה שניה, ואמר אני נתפונתי לרבות העדים אין מקימין שטר זה מעדים שלמטה בשטה שניה, אלא מעדים שלמעלה: שמא בשטה שהיתה בין העדים שלמטה ובין השטר שחתך, כתב שטר זה ושני עדיו.

יב. קיום בית דין צריך שיהיה סמוך לכתב ידי עדים, או סמוך לצד השטר, או מאחוריו כנגד הכתב. ואם היה בין הקיום והשטר רוח שטה אחת, פסול שמא יחתך השטר שנתקים, ויזיף באותה השטה שטר ושני עדיו; ונמצא הקיום על שטר מזיף.

יג. הרחיק את הקיום מן השטר יתר על שתי שטין, ומלא כל הרוח שריטות דיו כשר, שהרי אינו יכול לזיף; ואין חוששין לבית דין שיקימו קיום על השריטות, אלא על גופו שלשטר.

יד. כל המחקין כלן צריך שיכתב קיומיהן בסוף השטר, ויאמר אות פלונית או מלה פלונית או שטה פלונית על מחק או תלויה, והכל קים. ואם היה המחק במקום שריר וקים, ובשעור שריר וקים אף על פי שחזר וקימו, פסול: שמא מחקו וכתב דבר שזיף, וחזר וקימו ברוח שבין הכתב והעדים.

טו. שטר הבא הוא ועדיו על מחק, כשר. ואם תאמר מוחק, וחוזר ומוחק אינו דומה מי שנמחק פעם אחת, לנמחק שתי פעמים. ואם תאמר שמא מחק מקום העדים שתי פעמים, ואחר שכתב השטר חוזר ומוחקו, וכותב כל מה שירצה, שהרי הוא ועדיו כלו שווה מפני שנמחק הכל שתי פעמים כבר תקנו חכמים שלא יהיו העדים חותמין על שטר מחוק, אלא אם פן נמחק בפניהם.

טז. שטר הבא הוא ועדיו על מחק, והקיום מלמטה על הנר אין מקימין אותו מעדי הקיום, אלא מעדים שלמעלה: שמא הקיום היה רחוק מן השטר הרבה, והיה הרוח מלא שריטות שלדיו; וחתך גוף השטר ומחק השריטות, וכתב השטר ועדיו על המחק.

יז. שטר הבא על הנר, ועדיו על המחק פסול: שמא ימחק השטר, ויזיף; ונמצא הוא ועדיו על המחק. ואם כתבו העדים אנחנו העדים חתמנו על המחק והשטר על הנר כשר; וכותבין פן בין עד לעד, כדי שלא יזיף.

יח. שטר הבא על המחק, ועדיו על הנר פסול: ואפלו כתבו העדים, אנחנו עדים חתמנו על הנר והשטר על המחק, מפני שהוא מוחק כל השטר פעם שניה, וכותב כל מה שירצה; וכיון שכלו נמחק שתי פעמים, אינו נכר, שאלו היה בו מקום הנמחק פעם אחת ומקום הנמחק שתי פעמים, היה נכר.

יט. ומתקון השטרות להתבונן בשטר בואוין וזינין שלו, שלא יהיו דחוקין בין התבות, שמא זיף והוסיף ואו. ולא יהיו מרחקין, שמא מחק אות אחת כגון הא או חית והניח רגלה

הַאֲחַת מְקוֹם וָאוּ. וְכָל כִּיּוֹצֵא בָּזָה, מִדְּקִדְקִין בּוֹ בְּכָל לָשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב.

ב. מִשְׁלוֹשׁ וְעַד עֶשֶׂר, אֵין כּוֹתְבִין בְּסוֹף שְׁטָה שְׁמָא יִזְיף, וַיַּחֲזִיר הַשְּׁלוֹשׁ שְׁלוּשִׁים וְהָעֶשֶׂר עֶשְׂרִים. וְאִם נִזְדַּמֵּן לוֹ בְּסוֹף שְׁטָה מִחֲזִיר הַדְּבוּר בְּגוֹפּוֹ שֶׁלִּשְׁטֵר פְּעָמִים רַבּוֹת, עַד שְׁיָבוֹא בְּאַמְצַע הַשְּׁטָה.

כא. שְׁטֵר שְׁכָתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה מְנָה וּמִלְמַטָּה מְאֵתִים, מִלְמַעְלָה מְאֵתִים וּמִלְמַטָּה מְנָה הַכָּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּחְתּוֹן. וְלָמָּה אֵין הוֹלְכִין אַחֵר הַפָּחוֹת שְׁבַשְׁנִיהֶם: לְפִי שְׁאִין הָאֶחָד תְּלוּי בַּחֲבֵרוֹ שְׁאִם הָיָה כָּתוּב בּוֹ מֵאָה שֶׁהֵן מְאֵתִים אוֹ מְאֵתִים שֶׁהֵן מֵאָה, הָיָה נוֹטֵל מֵאָה; אֲבָל שְׁנֵי דְבָרִים שְׁאִין הָאֲחֵרוֹן תְּלוּי בְּרֵאשׁוֹן, הַלֵּךְ אַחֵר הַתַּחְתּוֹן.

כב. הָיָה בּוֹ מִלְמַעְלָה שֵׁם, וּמִלְמַטָּה שֵׁם אַחֵר קְרוֹב לוֹ הַכָּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּחְתּוֹן. אִם כֵּן לָמָּה כּוֹתְבִין אֶת הָעֲלִיּוֹן: שְׁמָא תִּמְחַק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן, וַיִּלְמַד מִן הָעֲלִיּוֹן כְּגוֹן שֶׁהָיָה בְּעֲלִיּוֹן חֲנָנִי אוֹ עֲנָנִי וּבַתַּחְתּוֹן חֲנָן אוֹ עֲנָן, בִּידוּעַ שֶׁהוּא הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן. אֲבָל לֹא יִלְמַד תַּחְתּוֹן מִן הָעֲלִיּוֹן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת.

כג. כָּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה סֶפֶל, וּמִלְמַטָּה קֶפֶל הַכָּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּחְתּוֹן: שֶׁהִקְפֵּל, פָּחוֹת מִן הַסֶּפֶל. כָּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה קֶפֶל, וּמִלְמַטָּה סֶפֶל חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא זָבוּב הַסִּיר רֶגֶל הַקּוֹף, וְנַעֲשֵׂת סֶמֶךְ; וְאִינוּ גּוֹבֵה אֵלָּא בְּמִדַּת הַקֶּפֶל הַקֵּטָנָה. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה, שְׂיָד בַּעַל הַשְּׁטֵר עַל הַתַּחְתּוֹנָה.

כד. מַעֲשֶׂה בַּשְּׁטֵר שֶׁהָיָה כָּתוּב בּוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת וָזוֹז אֶחָד, וְהָרִי הַדְּבָר סֶפֶק אִם שֵׁשׁ מֵאוֹת זוֹז וָזוֹז, אוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶסְתִּירָא וָזוֹז; וְאָמְרוּ חֲכָמִים, יִטַּל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶסְתִּירָא וָזוֹז, שְׂיָד בַּעַל הַשְּׁטֵר עַל הַתַּחְתּוֹנָה. אִם כֵּן לָמָּה לֹא נֹאמַר שֵׁשׁ מֵאוֹת פְּרוּטָה וָזוֹז לְפִי שֶׁהַפְּרוּטוֹת כּוֹלָל אוֹתָן הַסּוֹפֵר זוּזִין, וְאַחֵר כֶּף כּוֹתְבִין. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה בְּכָל זְמַן וּבְכָל מְקוֹם לְפִי דְרָכָם הַיְדוּעַ, עַל פִּי עוֹשִׁין.

כה. שְׁטֵר שְׁכָתוּב בּוֹ אֶסְתִּירָא מֵאָה מְעִי, אוֹ שְׁכָתוּב בּוֹ מֵאָה מְעִי אֶסְתִּירָא הַלֵּךְ אַחֵר פָּחוֹת שְׁבַלְשׁוֹנוֹת, וְאִינוּ נוֹטֵל אֵלָּא מֵאָה אֶסְתִּירוֹת: שְׂיָד בַּעַל הַשְּׁטֵר לַעוֹלָם עַל הַתַּחְתּוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַמוֹצֵיא מִחֲבֵרוֹ; וְאִינוּ מוֹצֵיא, אֵלָּא בְּדָבָר שְׁאִין בּוֹ סֶפֶק.

כו. לְפִיכָךְ כָּל שְׁטֵר שְׂיֵשׁ בּוֹ מִשְׁמַע שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת, שְׁמָא כֶּף אוֹ שְׁמָא כֶּף אִינוּ נוֹטֵל אֵלָּא הַפָּחוֹת שְׁבַשְׁתִּיהֶן; וְאִם תִּפְסַּם בְּעֲלִיּוֹנָה אֵין מוֹצֵיאִין מִיָּדוֹ, אֵלָּא בְּרֵאֵיהֶ בְּרוּרָה.

כז. כָּתוּב בּוֹ מִטְבַּע זָהָב, אֵין פָּחוֹת מִדיִנָּר זָהָב. זָהָב דִּינָרִין אוֹ דִּינָרִין זָהָב, אֵין פָּחוֹת מִשְׁנֵי דִינָרִין שְׁלִזָּהָב. זָהָב בְּדִינָרִין, אֵין פָּחוֹת מִשְׁוֵה שְׁנֵי דִינָרִין שְׁלִכְסָף מִן הַזָּהָב. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה.